

על העריבות
ממאמרו של פרופ' ד' גוטליב
הרב מואיז נבון

Collective Responsibility, Dale Gottlieb, Prof. Phil., Tradition, Vol 14, No.3, 1978

+ The sole responsibility of the individual Jew is to raise the spiritual level of Klal Yisrael; ...
 ...The taryag mitzvot should be conceived not as commands addressed to each individual, but rather as 613 aspects of a command addressed to Klal Yisrael as a whole. A Jew's responsibility is to enable Klal Yisrael to live up to this command. Whether individual mitzvot are performed by him, or whether he sees to it that others perform them, is irrelevant. His goal is to get as much "mitzvah output" as possible from Klal Yisrael as a whole. ...

~ ברכות המצות ~

תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף כט עמוד א [עם "חברותא"]

כל הברכות כולן [ז"א : כל ברכות המצות, כגון ברכת לולב וכדומה] - אף על פי שיצא [ידי חובתו בעצמו, בכל זאת הוא] מוציא [את הרבים ידי חובתו],

רש"י - שהרי כל ישראל ערבין זה בזה למצות.

חוץ מברכת הלחם, וברכת היין שאם לא יצא - מוציא, ואם יצא - אינו מוציא
רש"י - ושאר ברכת פירות וריחני, שאינן חובה אלא שאסור ליהנות מן העולם הזה בלא ברכה,
 ובזו - אין כאן ערבות, שאינו חובה על האדם; לא ליתני ולא ליברך.

... How does my being a guarantor for your mitzvot charge me with an obligation to make kiddush again for you? Since there are other ways for me to help you - I could write out the transliteration, or pronounce each word for you - how does my responsibility for your mitzvot license my repetition of the berakhah? If we understand the principle of arvut as extraneous to the rest of the mitzvot, this question is unanswerable. The mere fact that I have to help you do mitzvot does not in itself imply that I can make kiddush twice. But if we take the principle of arvut as an aspect of (in this case) the mitzvah of kiddush itself, then we may explain its application as follows. As long as you have not yet made kiddush, my responsibility of kiddush is not yet completely fulfilled; it is just as if I had not made kiddush for myself. ...

~ תלמוד תורה ~

רמב"ם הלכות תלמוד תורה פרק א

הלכה א - נשים ועבדים וקטנים פטורים מתלמוד תורה, אבל קטן אביו חייב ללמדו תורה שנאמר ולמדתם אותם את בניכם לדבר בס, ואין האשה חייבת ללמד את בנה שכל החייב ללמוד חייב ללמד.
הלכה ב - כשם שחייב אדם ללמד את בנו כך הוא חייב ללמד את בן בנו שנאמר והודעתם לבניך ולבני בניך, ולא בנו ובן בנו בלבד אלא מצוה על כל חכם וחכם מישראל ללמד את כל התלמידים אף על פי שאינן בניו, שנאמר ושנתם לבניך מפי השמועה למדו בניך אלו תלמידיך שהתלמידים קרויין בנים שנאמר ויצאו בני הנביאים, אם כן למה נצטוה על בנו ועל בן בנו, להקדים בנו לבן בנו ובן בנו לבן חבירו.
הלכה ג - וחייב לשכור מלמד לבנו ללמדו, ואינו חייב ללמד בן חבירו אלא בחנם, מי שלא למדו אביו חייב ללמד את עצמו כשיכיר שנאמר ולמדתם אותם ושמתם לעשותם, וכן אתה מוצא בכל מקום שהתלמוד קודם למעשה מפני שהתלמוד מביא לידי מעשה ואין המעשה מביא לידי תלמוד.

טור יורה דעה הלכות תלמוד תורה סימן רמו

ומי שא"א לו ללמוד מפני שאינו יודע כלל ללמוד או מפני טרדות הזמן יספיק לאחרים הלומדים **ותחשב לו כאילו הוא לומד בעצמו** כמו שדרשו חכמים בפסוק שמח זבולך בצאתך ויששכר באהלך.

~ האחד חוטא לזכות את השני ~

תלמוד בבלי מסכת חגיגה דף ב עמוד א

דתנן: מי שחציו עבד וחציו בן חורין - ... [עמוד ב] ... לישא שפחה? אינו יכול, בת חורין? אינו יכול. ליבטיל [מ"פרו ורבו!]? והלא לא נברא העולם אלא לפריה ורביה, שנאמר "לא תהו בראה לשבת יצרה!" אלא, מפני תיקון העולם כופין את רבו ועושה אותו בן חורין, וכותב לו שטר על חצי דמיו.

תוספות מסכת חגיגה דף ב עמוד ב

... ואף על גב דאמרינן (ברכות דף מז:): המשחרר עבדו **עובר בעשה**, ניחא לן דליעבד הרב איסורא זוטא ולא ליעבד העבד איסורא רבה...

[Here we learn the critical point that even when one is not obligated in mitzvah is nevertheless obligated in helping another with his mitzvah – for freeing of a slave to fulfill *p'ru u'r'vu* is not limited to male slave owners who have the obligation of *p'ru u'r'vu* but applies equally to women slave owners who are not obligated in *p'ru u'r'vu*]

פסחים דף נט עמוד א[חברות]

ואין לך דבר שמתעכב אחר תמיד של בין הערבים אלא קטורת ונרות [בכל יום]. ופסח [כדאמרין לעיל יאחר דבר]. ומחוסר כפורים [כגון מצורע או זב שכבר עברו עליהם ימי טהרתם וטבלו ביום השביעי, ועדיין אסור להם לאכול בקדשים עד שיקריבו ביום השמיני את הקרבנות המפורשים בהם. ולא התירו למחוסר כפורים תמיד, אלא רק] בערב הפסח, [כששכח ולא הביא את כפרתו לפני תמיד של בין הערבים, ואם לא יביאנה היום יהיה אסור לו לאכול קרבן פסח בערב. ואי אפשר לשחוט את הפסח על מי שאינו ראוי לאכול בערב, כדתנן לקמן סא א: שחטו לטמאים פסול. ונמצא שאינו יכול לקיים את המצוה של הקרבת קרבן פסח אלא אם כן יביא את כפרתו. ולפיכך התירו לו להביא את כפרתו לאחר התמיד, ואף על פי שעובר בזה על עשה דהשלמה. שהקרבת הפסח היא מצות עשה שיש בו כרת,] ויבא עשה של פסח שיש בו כרת וידחה עשה דהשלמה שאין בו כרת...

~ כח הציבור ~

תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף יז עמוד ב

אמר רבי יוחנן: גדולה תשובה שמקרעת גזר דינו של אדם, שנאמר השמן לב העם הזה ואזניו הכבד ועיניו השע פן יראה בעיניו ובאזניו ישמע ולבבו יבין ושב ורפא לו. אמר ליה רב פפא לאביי: ודלמא לפני גזר דין? - אמר ליה: ורפא לו כתיב, איזהו דבר שצריך רפואה - הוי אומר זה גזר דין. מיתביב: השב בינתים [העושה תשובה בין ר"ה ליוה"כ] - מוחלן לו, לא שב בינתים [בין ר"ה ליוה"כ], אפילו הביא כל אילי נביות שבעולם - אין מוחלן לו! - לא קשיא; הא - ביחיד, הא - בצבור. ... [דף יח עמוד א] אמר רב שמואל בר אינאי משמיה דרב: מניין לגזר דין של צבור שאינו נחתם? אינו נחתם? והכתיב נחתם עונך לפני! - אלא, אף על גב שנחתם - נקרע, שנאמר כה' אלהינו בכל קראנו אליו. - והכתיב דרשו ה' בהמצאו! - התם ביחיד, הכא בצבור. ביחיד אימת? - אמר רבה בר אבוא: אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכפורים.

... Yom Kippur has the status of a communal fast, the desired effect (the "kiyum") of which is communal teshuvah. Thus, the teshuvah of the individual is immediately acceptable during that period because God is present for the sake of the communal teshuvah.

~ וידוי ברבים ~

But by far the hardest aspect of communal teshuvah to reconcile with the individualistic point of view is communal confession - the vidui in plural. As is well known, the vidui is an integral part of teshuvah. Surely I cannot do teshuvah for the sins of others; how then can I say "We have sinned?" As a statement it is true - enough, but as a confession it is out of place: just as I cannot regret your sins nor resolve that you should avoid them in the future, so I cannot confess your guilt for you. No, teshuvah is a mitzvah which the individual does for his own sins. What the plural vidui teaches us is the deeper significance of our sins. As an individual, my sin is my failing, and results in a degradation of my own soul. But as a member of Klal Yisrael, I must realize that my sin has the further consequence of degrading Klal Yisrael as a whole. This is emphasized by the Gemarah which bids us view ourselves and the world as a whole as equally balanced between merit and sin, so that my performance of a single sin results in the condemnation of the world as a whole. It is the universal significance of the sin, and likewise of a mitzvah, which is of paramount importance.

רמב"ם הלכות תשובה פרק ג

אף על פי שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב רמז יש בו כלומר עורו ישינים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם, אלו השוכחים את האמת בהבלי הזמן ושוגים כל שנתם בהבל וריק אשר לא יועיל ולא יציל הביטו לנפשותיכם והטיבו דרכיכם ומעלליכם ויעזוב כל אחד מכם דרכו הרעה ומחשבתו אשר לא טובה, לפיכך צריך כל אדם שיראה עצמו כל השנה כולה כאילו חציו זכאי וחציו חייב, וכן כל העולם חציו זכאי וחציו חייב, חטא חטא אחד הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף חובה וגרם לו השחתה, עשה מצוה אחת הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות וגרם לו ולהם תשועה והצלה שנאמר וצדיק יסוד עולם זה שצדק הכריע את כל העולם לזכות והצילו, ומפני ענין זה נהגו כל בית ישראל להרבות בצדקה ובמעשים טובים ולעסוק במצות מראש השנה ועד יום הכפורים יתר מכל השנה, ונהגו כולם לקום בלילה בעשרה ימים אלו ולהתפלל בבתי כנסיות בדברי תחנונים ובכיבושין עד שיאור היום.